

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA/FINANCIJA

**SMJERNICE EKONOMSKE I
FISKALNE POLITIKE
FEDERACIJE BIH
ZA PERIOD 2024.-2026. GODINE**

Sarajevo, maj/svibanj 2023.

SADRŽAJ	
Lista skraćenica.....	3
UVOD	4
1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE FEDERACIJE BIH	5
2. NAJNOVIJA MAKROEKONOMSKA KRETANJA.....	6
2.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Federacije BiH	7
2.2. Makroekonomski okvir za period 2024. - 2026. g.	12
2.2.1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja u FBiH.....	13
2.2.2. Rizici po projekcije.....	15
3. EKONOMSKA I FISKALNA POLITIKA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU ...	15
3.1. Ekonomska politika	15
3.2. Fiskalna politika	17
3.2.1. Politika rashoda.....	17
3.2.2. Porezna politika i javni prihodi	19
3.2.3. Javni prihodi za period 2024 – 2026. godina.....	20
4. JAVNI DUG U SREDNJOROČNOM PERIODU	25
4.1. Struktura duga u Federaciji BiH	26
4.2. Projekcija stanja duga u Federaciji BiH	29
4.3. Upravljanje dugom u Federaciji BiH	30

Lista skraćenica

BIH- Bosna i Hercegovina

FBIH-Federacija Bosne i Hercegovine

BDP- Bruto društveni proizvod

FMF- Federalno ministarstvo financija

DEP- Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

FZS- Federalni zavod za statistiku

BHAS- Agencija za statistiku BiH

DeMPA- Metodologija za ocjenu učinka upravljanja javnim dugom

ATM- Prosječno vrijeme dospjeća kredita

ATR- Prosječno vrijeme refiksiranja kredita

EUR- Euro

KM- Konvertibilna marka

MMF- Međunarodni monetarni fond

OMA- Odjeljenje za makroekonomsku analizu (pri Upravi za indirektno oporezivanje BiH)

BEPS-Inkluzivni okvir (Base Erosion and Profit Shifting- Erozija porezne baze i premještanje profita)

UVOD

Pristupanje zajednici europskih zemalja, jedan je od najznačajnijih ekonomsko - političkih ciljeva Bosne i Hercegovine. Stjecanje kandidatskog statusa za članstvo u EU postavilo je nove izazove pred BiH i predstavlja temeljni korak u daljnjem usklađivanju BiH sa standardima i propisima EU.

Ulazak Bosne i Hercegovine u EU uvjetovan je ispunjavanjem kriterija konvergencije koji imaju za cilj približiti i uskladiti monetarnu i fiskalnu politiku zemlje pristupnice Europskoj uniji. Imajući u vidu kompleksnost administrativne organizacije u Bosni i Hercegovini, neophodan je doprinos svih nivoa vlasti u cilju ostvarivanja postavljenih zadataka.

U težnji da svoj doprinos usmjeren ka približavanju Bosne i Hercegovine EU ponudi na najkvalitetniji način Vlada Federacije BiH sačinila je brojne strateške dokumente. Stoga je izradila i usvojila krovni strateški dokument koji definira javne politike i usmjerava socioekonomski razvoj Federacije BiH „Strategiju razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021. – 2027.“¹. Istovremeno, Strategija odražava prioritete BiH utvrđene u procesu europskih integracija (Ekonomski investicioni plan za Zapadni Balkan, Zelena agenda za Zapadni Balkan, EU digitalna strategija), kao i globalno prihvaćene ciljeve održivog razvoja. Kao integralni multisektorski dokument, Strategija predstavlja okvir za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH.

Na temelju člana 17. Zakona o budžetima u Federacije BiH, („Službene novine Federacije BiH“, br. 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22), Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministarstva finansija donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje (u daljem tekstu Smjernice).

Smjernice određuju pravac i osnovne ciljeve ekonomske i fiskalne politike, visinu finansijskih planova korisnika budžetskih sredstava te predstavljaju temelj za izradu operativnih planova nižih razina vlasti.

U prvom dijelu ovog dokumenta predstavljeni su strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike u Federaciji BiH za period 2024 .-2026. g., a u drugom dijelu tabelarno i grafički predočeni su osnovni makroekonomski pokazatelji Bosne i Hercegovine i Federacije BiH te makroekonomske projekcije koje imaju za cilj predvidjeti buduće stanje gospodarstva. Treći i četvrti dio dokumenta odnosi se na srednjoročni period te prezentiraju ekonomsku i fiskalnu politiku i politiku javnog duga u naznačenom periodu.

¹ 256. sjednica Vlade Federacije BiH; 18.02.2021. g.

1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE FEDERACIJE BIH

Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021. – 2027. g. predloženi su razvojni ciljevi Federacije BiH, te prioritete za svaki postavljeni cilj. Razvojni ciljevi, kao dugoročni strateški ciljevi predstavljaju primarne ciljeve Federacije BiH, a definirana su četiri razvojna cilja:

- a) ubrzan ekonomski razvoj,
- b) prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj,
- c) resursno efikasan i održiv razvoj,
- d) transparentan, efikasan i održiv javni sektor.

Uz strateške ciljeve Federacije BiH neophodno je napomenuti i akcelatore koji donose najveći razvojni efekat FBiH, te doprinose rastu produktivnosti i socioekonomskom razvoju. Akceleratori ubrzanog razvoja Federacije BiH su: inovacije i digitalizacija, otvaranje i razvoj poduzeća te finansijski sustav i javne financije.

Budući da je BiH ostvarila napredak u procesu pristupanja EU, te da stjecanje kandidatskog statusa zahtjeva pojačani angažman na ispunjavanju pristupnih uvjeta u nastavku će fokus biti usmjeren na ciljeve postavljene u tu svrhu.

Kako je implementacija strukturnih reformi glavni preduvjet za pristupanje EU, stoga su i ciljevi ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH definirani u svrhu implementacije strukturnih reformi neophodnih za pristupanje EU. Strukturne reforme su osmišljene kako bi se ojačalo gospodarstvo i doprinijelo uravnoteženom ostvarivanju potencijalnog rasta, a sama činjenica da se njima mijenja ustroj privrede, tj. institucijski i regulatorni okvir poslovanja poduzeća otkriva izazove koji se postavljaju u narednom periodu.

U Programu ekonomskih reformi Federacije BiH 2023. – 2025.² navedena su područja strukturnih reformi za nadolazeći period, te su prema tome postavljeni i ciljevi ekonomske i fiskalne politike i mjere koje Vlada Federacije BiH namjerava poduzeti u svrhu ostvarivanja istih. U nastavku su predstavljena područja strukturnih reformi:

- Upravljanje javnim financijama;
- Zelena tranzicija;
- Digitalna transformacija;
- Poslovno okruženje i smanjivanje sive ekonomije;
- Istraživanje, razvoj i inovacije;
- Reforme ekonomske integracije;
- Reforme tržišta energije;
- Reforme tržišta transporta;
- Gospodarstvo, industrija i usluge;
- Obrazovanje i vještine;

² 354. Sjednica Vlade Federacije BiH; 16.03.2023. g.

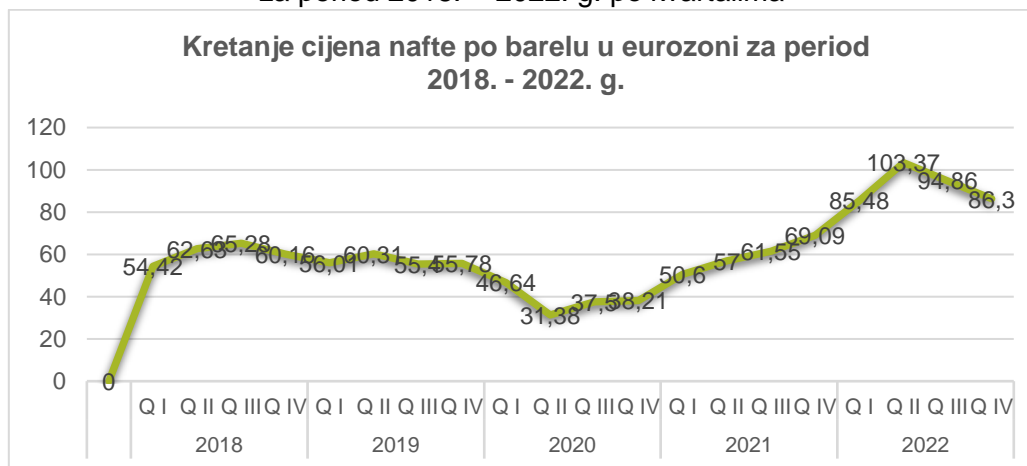
- Zapošljavanje i tržište rada;
- Socijalna zaštita i inkluzija;
- Zdravstvena zaštita.

U trećem dijelu Smjernica „Ekonomska i fiskalna politika u srednjoročnom razdoblju“ biti će predstavljene ekonomske i fiskalne mjere koje Vlada FBiH namjerava poduzeti u svrhu što kvalitetnije realizacije postavljenih ciljeva.

2. NAJNOVIJA MAKROEKONOMSKA KRETANJA

Nakon pada globalne ekonomske aktivnosti kao posljedice pandemije COVID 19, 2021. godina ostati će zapamćena kao godina oporavka, ali i godina rasta političkih napetosti između Rusije i Zapada. Velika politička i sigurnosna kriza na istoku Europe eskalirala je u sukob između Rusije i Ukrajine, uzrokujući disbalans na globalnom tržištu energenata. Već u 2021. godini dolazi do narušavanja ravnoteže na tržištu energenata, prekomjerni zahtjevi na strani tražnje kojoj ponuda nije bila u stanju odgovoriti, odrazili su se na rast opće razine cijena. No, otvaranjem ratnog sukoba i uvođenjem sankcija ruskom energetskom sektoru energetski problemi poprimaju teži karakter. Obzirom da je Rusija drugi najveći izvoznik nafte u svijetu, sankcije na izvoz u EU dodatno su smanjile ponudu nafte i utjecale na rast cijena. Budući da se naftom i naftnim derivatima trguje u američkim dolarima, vrijednost eura u odnosu na američki dolar je oslabila, stoga je i deprecijacija kursa eura dodatno je doprinijela inflaciji. U nastavku dat je grafički prikaz kretanja cijena Brent sirove nafte po barelu u eurozoni za period 2018. - 2022. g. po kvartalima.³

Grafikon 1: Kretanja cijena Brent sirove nafte po barelu u euro zoni za period 2018. - 2022. g. po kvartalima⁴

Izvor: European Central Bank; Obrada FMF

Prema prvim procjenama Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine⁵, Bosna i Hercegovina je u 2022. godini ostvarila realni BDP prema rashodovnom pristupu u visini od 37,5 mlrd. KM, te je u odnosu na prethodnu godinu ostvarila realni rast od

³ Cijene iskazane u eurima (tečaj na dan 04.05.2023. 1 EUR = 1,1043 USD)

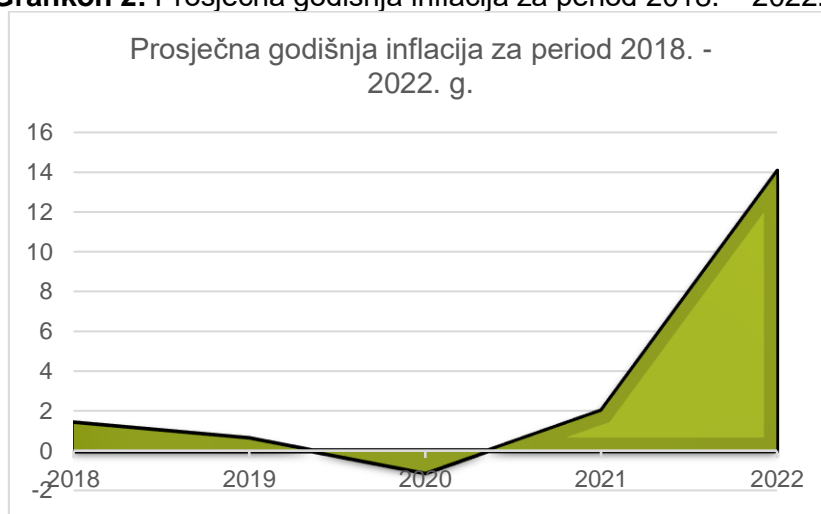
⁴ Podaci o kretanju cijena preuzeti sa web stranice <https://sdw.ecb.europa.eu/>

⁵ BHAS: Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, kvartalni podaci, od 30.03.2023. god. (prema lančano povezanim vrijednostima u cijenama 2015.)

4%. Ukoliko promatramo strukturu BDP – a prema rashodnovnom pristupu primjetan je pozitivan trend rasta potrošnje stanovništva i bruto investicija (4,9% i 12,7% u odnosu na prethodnu godinu) , što je posljedica rasta zaposlenosti i plaća. No, rast domaće potražnje uvijek rezultira jačom uvoznom komponentom što uz nedovoljan rast izvoza nema pozitivan efekat na rast BDP, budući da je uvoz roba i usluga odbitna stavka u strukturi BDP –a i negativno doprinosi rastu.

Potrošačke cijene u 2022. godini u BiH bilježe skokoviti rast, a inflacija doseže svoj maksimum na godišnjem nivou u mjesecu listopadu sa stopom od 17,4%, nakon čega usporava. Prosječna godišnja inflacija na nivou BiH u 2022. g. iznosila je 14%. Najviši rast cijena na godišnjem nivou bilježe odjeljci: Prijevoz 25,4%, te Hrana i bezalkoholna pića 21,4%. ⁶ Grafičkim prikazom u nastavku predstavljen je trend kretanja prosječnih stopa inflacije u BiH u za period 2018. – 2022. g.

Grafikon 2: Prosječna godišnja inflacija za period 2018. – 2022.g.

Izvor BHAS; Obrada FMF

2.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Federacije BiH

U nastavku teksta, tabelarno i grafički predstavljeni su glavni makroekonomski parametri Federacije BiH za period 2019. – 2022. g. te projekcije za tekuću godinu i srednjoročno razdoblje.

Tabela 1. Makroekonomski pokazatelji Federacije BiH 2019. -2022. g. (u %)

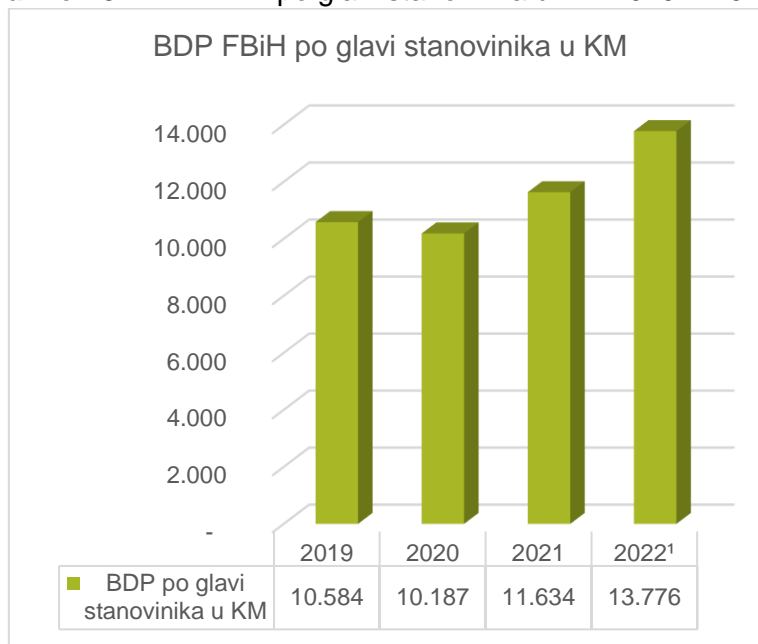
Makroekonomski indikator	2019	2020	2021	2022
<i>BDP realni rast</i>	2,8	-3,6	8,1	3,9
<i>Index industrijske proizvodnje</i>	-2,8	-5,9	9,8	1,2
<i>Index potrošačkih cijena</i>	0,6	-0,9	2,1	14,9
<i>Izvoz roba</i>	-3,7	-9,8	39,3	26,5
<i>Uvoz roba</i>	4,4	-15,7	29,5	34,8
<i>Pokrivenost uvoza izvozom</i>	55	58,8	63,3	59,4
<i>Stopa registrovane nezaposlenosti</i>	37,1	38,2	37,2	35,1

Izvor: Podaci FZS, obrada FMF

⁶ BHAS; Tematski bilten br.9.; Indeks potrošački cijena u BiH 2022. g.; Sarajevo 2023. g.

Prema posljednjim raspoloživim podacima procijenjena vrijednost BDP- a Federacije BiH (lančano povezane vrijednosti u cijenama 2015) iznosi 22,9 mlrd. KM i viša je za 3,9% u odnosu na prethodnu godinu. Najznačajniji realni rast bruto dodane vrijednosti u odnosu na prethodnu godinu zabilježen je sljedećim područjima: Informacije i komunikacije 13,3% te Trgovina na veliko i malo; Prijevoz i Djelatnosti pružanja smještaja i hrane od 7,8%. Pad od 0,8% zabilježen je u području: Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov.⁷ U nastavku izvještaja ispod teksta grafički su prikazane vrijednosti BDP– a FBiH po glavi stanovnika za period 2019. – 2022. g.

Grafikon 3: BDP FBiH po glavi stanovnika u KM 2019. - 2022. g

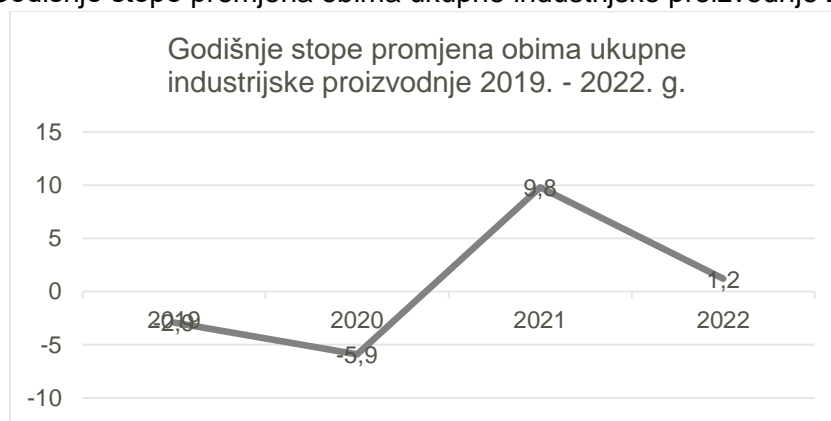
Izvor: FZS, obrada FMF

Indeks obima **industrijske proizvodnje** u FBiH za period I-XII 2022. g. u odnosu na isti period prethodne godine bilježi rast od 1,2%. Industrijska proizvodnja prema GIG agregatima bilježi rast u svim oblastima, izuzev oblasti: Energija gdje bilježi pad od 10,4%. Najviši rast na godišnjem nivou ostvaren je u oblasti: Kapitalni proizvodi od 10,2%. Promatrano prema područjima i oblastima KD 2010, za isti promatrani period pad bilježe područja djelatnosti: Vađenje rude i kamena od 6% i Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i plinom od 11,7%, a rast: Prerađivačka industrija od 4,7%.⁸ U nastavku izvještaja ispod teksta linijskim dijagramom predstavljene su godišnje stope promjena obima ukupne industrijske proizvodnje za period 2019. - 2022. g.

⁷ FZS; Tromjesečni BDP, IV tromjesečje 2022. g., Broj: 10.3.4.; Sarajevo, 31.03.2023. g.

⁸ FZS: Indeksi obima industrijske proizvodnje za 2022. g. ; Revidirani podaci; Br.:9; Objava 03.03.2022.

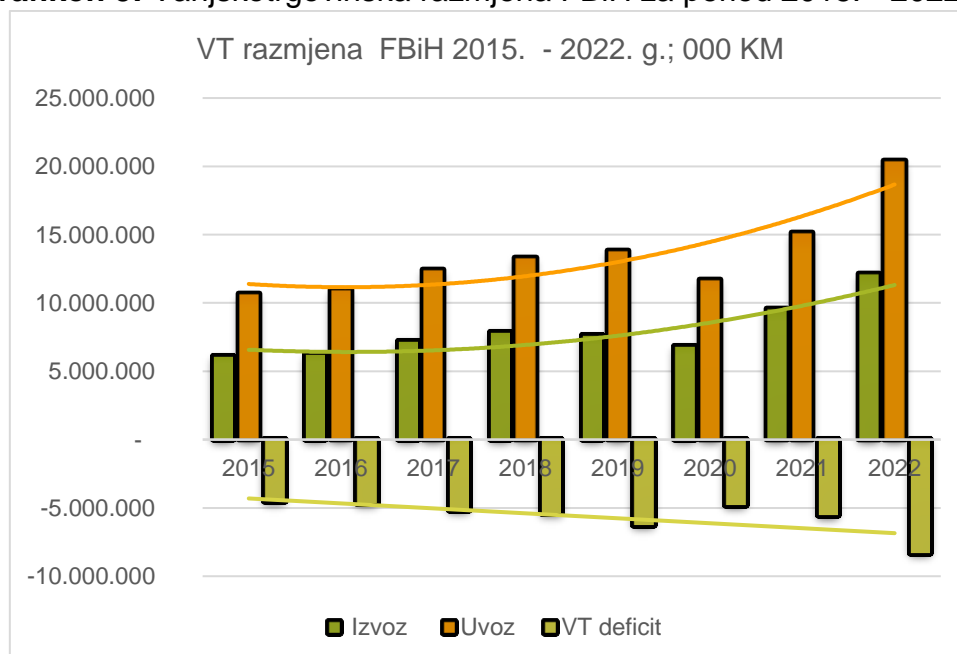
Grafikon 4: Godišnje stope promjena obima ukupne industrijske proizvodnje 2019. - 2022. g.

Izvor FZS, Obrada FMF

U 2022. g. ukupan **izvoz** u FBiH iznosio je 12,1 mlrd KM, dočim je ukupan **uvoz** iznosio 20,4 mlrd KM. Prema godišnjoj analizi izvoz je porastao za 26,5%, a uvoz za 34,8%. Ovakav rast najvećim dijelom je rezultat visokog rasta cijena u 2022. godini. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 8,3 mlrd KM i viši je u odnosu na prethodnu godinu za 49%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 59,4% i manja je u odnosu na prethodnu godinu za oko 3,9% p/p.⁹ Najveći izvozni partneri Federacije BiH su Njemačka i Hrvatska, a uvozni Italija i Njemačka. U nastavku izvještaja grafički je predstavljen uvoz, izvoz te vanjskotrgovinski deficit Federacije BiH za period 2015. - 2022. g.

Grafikon 5: Vanjskotrgovinska razmjena FBiH za period 2015. - 2022. g.

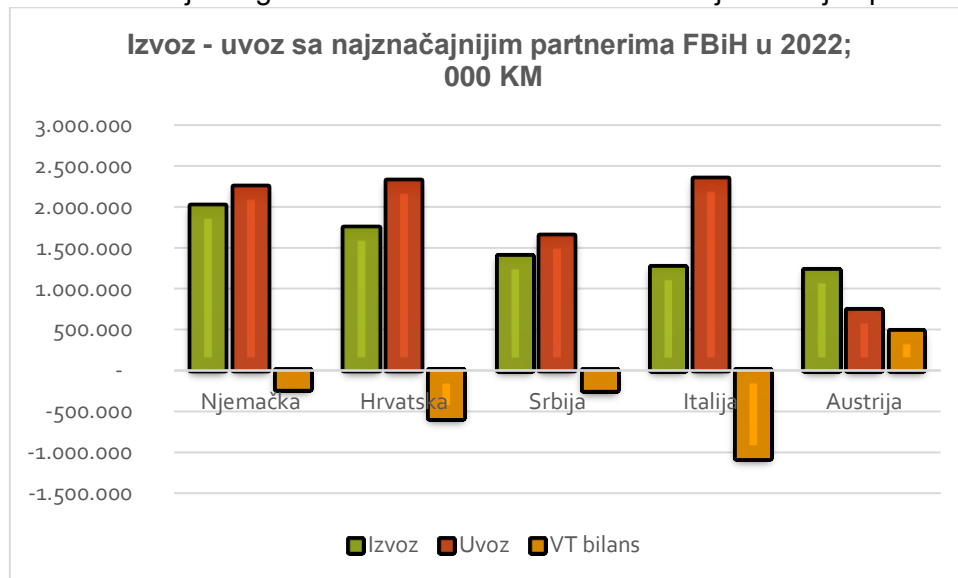
Izvor: FZS, obrada FMF

Ispod teksta u nastavku izvještaja stupčastim dijagramom predstavljen vanjskotrgovinski bilans Federacije sa 5 najznačajnijih partnera u 2022. godini.

⁹ FZS: Robana razmjena sa inozemstvom; broj: 16.1.12.; Objava 20.1.2023.

Vanjskotrgovinski suficit od dolje prikazanih partnera Federacije BiH ostvaren je jedino u razmjeni sa Austrijom, dočim je najviši deficit zabilježen u trgovinskoj razmjeni sa Italijom.

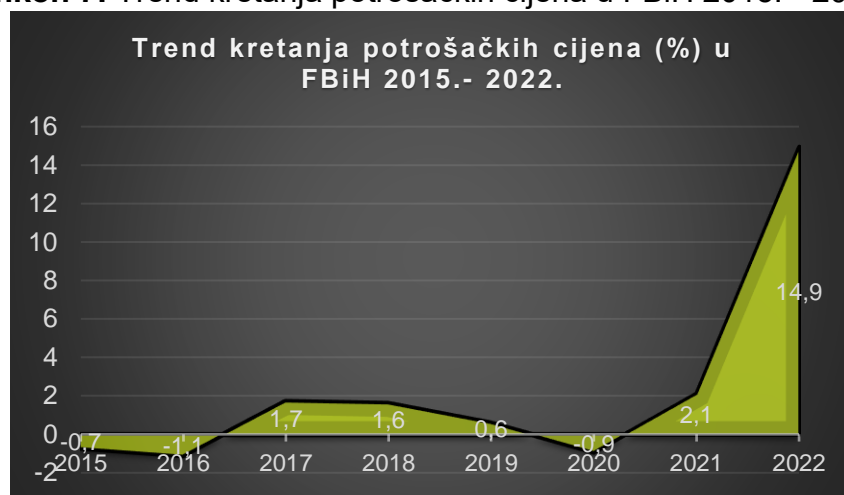
Grafikon 6: Vanjskotrgovinska bilans FBiH u 2022. sa najznačajnijim partnerima

Izvor: FZS, obrada FMF

Nakon deflacije u 2020. g, u 2021. g. **inflacija** je startala sa prosječnom godišnjom vrijednošću od 2,1%. U mjesecu listopadu 2022. g. doseže svoj vrhunac sa rekordnom stopom na godišnjem nivou od 19,1%. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku prosječna godišnja inflacija u 2022. godini iznosila je 14,9%.¹⁰ Ispod teksta grafički je prikazan trend kretanja potrošačkih cijena u FBiH 2015. – 2022. g.

Grafikon 7: Trend kretanja potrošačkih cijena u FBiH 2015. - 2022. g.

Izvor: FZS, obrada FMF

¹⁰ FZS: Indeksi potrošačkih cijena; Prosinac 2023.: Broj: 7.1.12.; Sarajevo, Objava, 20.01.2023. g.

U nastavku izvještaja tabelarno su predstavljeni indeksi potrošačkih cijena po odjeljima Klasifikacije osobne potrošnje prema namjeni (COICOP)¹¹ na godišnjem nivou u 2022. godini.

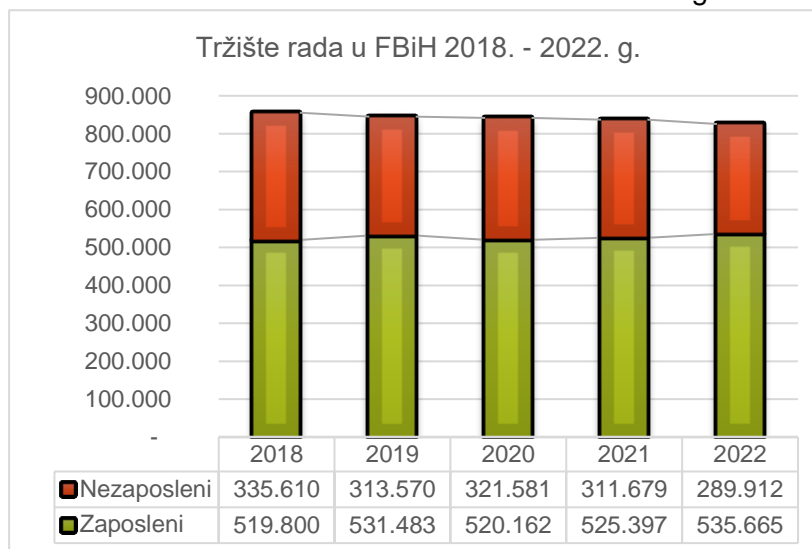
Tabela 2. Indeksi potrošačkih cijena po odjeljima Klasifikacije osobne potrošnje prema namjeni na godišnjem nivou u 2022. g.

Odjeljak	2022/2021
<i>Hrana i bezalkoholna pića</i>	21,6
<i>Alkoholna pića i duhan</i>	1,9
<i>Odjeća i obuća</i>	-6,6
<i>Stanovanje voda el.energija plin i dr.energenti</i>	19
<i>Namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće</i>	9,1
<i>Zdravstvo</i>	2,8
<i>Prijevoz</i>	24,8
<i>Komunikacije</i>	-0,1
<i>Rekreacija i kultura</i>	6
<i>Obrazovanje</i>	1,8
<i>Restorani i hoteli</i>	9,2
<i>Ostala dobra i usluge</i>	6

Izvor: FZS, obrada FMF

Analiza **tržišta rada** u FBiH ukazuje na rast prosječnog broja zaposlenih od 2% u 2022. godini, te na pad aktivnog stanovništva od 1,4%, i pad broja nezaposlenih od 7% u odnosu na prethodnu godinu. Prosječna registrirana stopa nezaposlenosti u FBiH u 2022. g. iznosi 35,1% ili iskazano u apsolutnoj vrijednosti iznosi 289.912 nezaposlenih lica.¹² Ispod teksta grafički je prikazano je tržište rada FBiH 2018. – 2022. g.

Grafikon 8: Tržište rada FBiH 2018. – 2022. g.

Izvor: FZS, obrada FMF

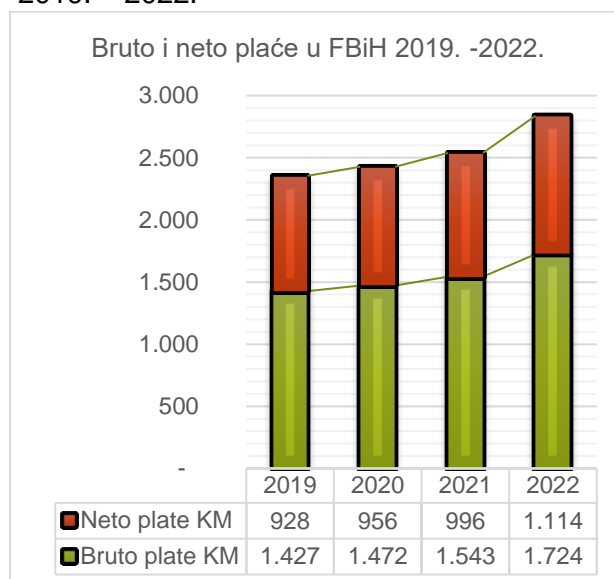
Daljnja analiza tržišta rada u segmentu **plaća** otkriva veliki jaz između stopa nominalnog i realnog rasta neto plata. Razlog za ovakav nesklad leži u činjenici da rast realnih stopa neto plata nije pratio rast stopa inflacije. U nastavku izvještaja dat je

¹¹ COICOP – Classification of Individual Consumption by Purpose

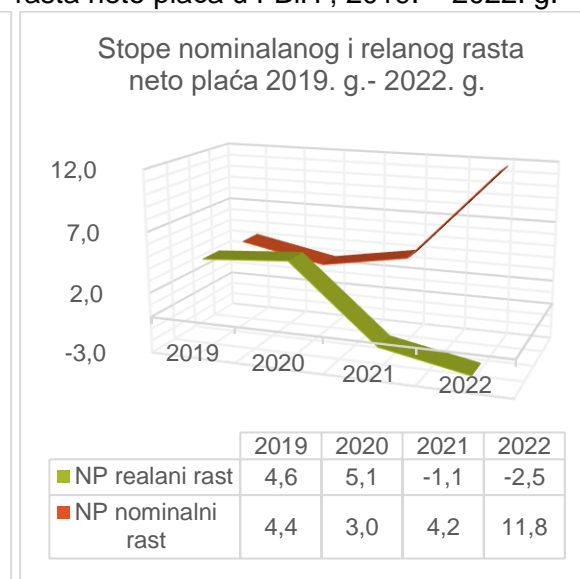
¹² FZS: Zaposleni i nezaposleni; prosinac 2022.: broj: 8.2.12.; Sarajevo, objava, 16.02.2023. g.

grafički prikaz bruto i neto plaća u apsolutnim vrijednostima za period 2019.- 2022. g., te stopa nominalnog i realnog rasta neto - plaća za period 2019. - 2022. g.¹³

Grafikon 9: Bruto i neto plaće u FBiH ; 2019. – 2022.

Grafikon 10: Stope nominalnog i realnog rasta neto plaća u FBiH ; 2019. – 2022. g.

Izvor: FZS, obrada FMF

2.2. Makroekonomski okvir za period 2024. - 2026. g.

Posljedice geopolitičke krize koja je kulminirala sukobom u Ukrajini odrazile su se na gospodarski rast zemalja članica EU, a indirektno i na naš region. Budući da su dvije najznačajnije europske ekonomije Njemačka i Italija snažno ovisile o uvozu ruskih energenata, daljnje usporavanje ekonomske aktivnosti u ovim zemljama teško da je izbjegljivo. No, s obzirom da je riječ o dva najznačajnija vanjskotrgovinska partnera Bosne i Hercegovine, negativne posljedice na gospodarski rast naše zemlje realno su očekivane. Ipak, kada analiziramo strukturu BDP – a evidentno je da je najznačajnija komponenta BDP – a finalna potrošnja, a činjenica da je rast bosanskohercegovačke privrede zasnovan uglavnom na ovoj komponenti govori u prilog tome da bi efekti negativnih eksternih događanja u određenoj mjeri trebali biti nešto blaži.

Prema projekcijama Europske banke za obnovu i razvoj iz februara 2023. godine očekivana **stopa realnog BDP** rasta u Bosni i Hercegovini za period 2023/24 iznosi 2% i 3%.¹⁴ Nešto optimističnije projekcije stopa rasta realnog BDP prezentirala je Svjetska banka - projicirani rast u 2023. g. iznosi 2,5%, u 2024. godini 3%, te u 2025 3,5%.¹⁵ U nastavku izvještaja ispod teksta tabelarno su predstavljene projekcije najznačajnijih makroekonomskih indikatora za period 2023. – 2026. g.

¹³ FZS; Prosječna mjesečna isplaćena neto i bruto plaća zaposlenih po područjima KD 2010, prosinac; Sarajevo, 16.02.2023; Broj: 8.01.12.

¹⁴ Regional Economic Prospects; February 2023.

¹⁵ World Bank Group; Europe and Central Asia, Economic Update; Spring 2023.

Tabela: 3: Projekcije najznačajnijih makrekonomskih indikatora BiH za period 2023. – 2026.

<i>Indikator</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>
<i>Realni rast BDP – a %</i>	2	2,7	3	3,3
<i>Inflacija mjerena indeksnom potrošačkih cijena u %</i>	6,1	3,1	2,2	1,9
<i>Realni rast uvoza u %</i>	4,7	5,7	5,7	5,9
<i>Realni rast izvoza u %</i>	6,6	8,3	8,5	8,1

Izvor. DEP mart 2023, obrada FMF

Kako je energija daleko najsnažniji pokretač inflacije daljnje kretanje cijena najviše će ovisiti o razvoju situacije vezane za rat u Ukrajini, te od sposobnosti EU da realizira svoje planove vezane za prelazak na upotrebu obnovljivih izvora energije (energija vjetra, solarna energija, hidroenergija, energija oceana, geotermalna energija, biomasa i biogoriva).

U 2023. godini očekuju se niže cijene energenata, a to bi utjecalo na smanjenje proizvodnih troškova i u konačnici dovelo do pada potrošačkih cijena. Uz pretpostavku stabilnih cijena komunalija u 2023. godini u Bosni i Hercegovini može se očekivati usporavanje inflacije u odnosu na prethodnu godinu od 6,1% g/g.¹⁶ Prama izvješću Svjetske banke¹⁷ očekirana prosječna stopa inflacije za period 2023. – 2025. g. iznosi 3%; (2023 5%, 2024 2,1%, te 2025 1,9%), pod pretpostavkom smirivanja eksternih i internih faktora.

2.2.1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja u FBiH

Projekcije indikatora za naredni srednjoročni period su sačinjene na osnovu projekcija Direkcije za ekonomsko planiranje pri Vijeću ministara BiH iz marta 2023. godine i projekcija relevantnih međunarodnih institucija (MMF-a i Svjetske banke iz travnja, Europske komisije iz veljače 2023. god.)

U nastavku teksta je tabelarni prikaz nominalnog i realnog BDP-a FBiH i stopa rasta istih za razdoblje 2022. – 2026. god.

Tabela 4: BDP FBiH; procjena za 2022. g. i projekcije za razdoblje 2023. – 2026. g.

<i>Indikator</i>	<i>Procjena</i>		<i>Projekcije</i>		
	<i>2022.</i>	<i>2023.</i>	<i>2024.</i>	<i>2025.</i>	<i>2026</i>
<i>Nominalni BDP u mil. KM</i>	29.681	31.689	33.400	35.365	37.408
<i>Nominalni rast u %</i>	17,6%	6,8%	5,4%	5,9%	5,8%
<i>Realni BDP u mil. KM</i>	26.201	30.353	32.650	34.502	36.602
<i>Realni rast u %</i>	3,9%	2,3%	3,0%	3,3%	3,5%

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

¹⁶ DOB; Makroekonomske projekcije 2024. – 2026 g.; ožujak 2023.

¹⁷ World Bank Group; Europe and Central Asia; April 2023

Posljedice geopolitičke krize te sukobi u Ukrajini rezultirali su energetske problemima koji su promijenili tok ekonomskih kretanja. Uvođenje sankcija ruskom energetskom sektoru, dodatno su smanjile ponudu energenata u EU te uzrokovali snažan inflatorni šok. U narednom periodu kretanje ekonomskih aktivnosti u EU najviše će ovisiti o razvoju ratnih dešavanja u Ukrajini, ali i o radu na energetske tranziciji¹⁸ i realizaciji Zelenog plana EU 2019.

Osim globalnih uvjeta koji diktiraju gospodarska kretanja, a koji ujedno predstavljaju glavni utjecajni faktor na gospodarski rast BiH te samim tim i Federacije BiH, institucionalni kapaciteti u provedbi strukturnih reformi svakako će imati jaki odraz na tendenciju ekonomskih kretanja za programski period.

Prosječna godišnja inflacija u Federaciji BiH iznosila je 14,9. Obzirom da je inflacija uvoznog karaktera, te da snažno ovisi o daljnjem razvoju situacije vezane za energetske krizu, daljnje kretanje inflacije biti će određeno vanjskim faktorima i u znatnoj mjeri utjecati će na domaća ekonomska zbivanja.

Povoljniji globalni trend ekonomskih kretanja u svijetu pozitivno bi se odrazio na tijek ekonomskih kretanja u našoj zemlji i zbog tradicionalno jakog priljeva sredstava od transfera iz inozemstva. Povoljnija ekonomska situacija u svijetu dodatno bi osnažila doznake iz inozemstva i jaču potrošnju dijaspore tijekom boravka u domovini te bi na taj način utjecala na ekonomiju BiH, a samim tim i Federacije BiH.

Kako je gospodarstvo BiH i Federacije BiH oslonjena na privatnu potrošnju kao glavnu značajku rasta (manjim dijelom na investicije), analiza posljednjih statističkih podataka tržišta rada u segmentu plaća ukazuje da bi efekti ove komponente na realni rast BDP – a Federacije BiH mogli imati nešto manji značaj u odnosu na prethodne godine. Naime, kako je prikazano u prethodnom poglavlju, značajan rascjep između nominalnih i realnih stopa rasta neto plaća zabilježen je u 2022. g. Kako pojava ovog jaza nije pozitivan pokazatelj standarda građana, ukoliko bi došlo do produblivanja istog, negativan odraz na privatnu potrošnju realno je očekivan. No, kako je cilj tijekom nastupajućeg perioda ograničiti rast javne potrošnje putem fiskalne konsolidacije, uz smanjenje javnih rashoda i povećanje javnih prihoda, preusmjeravanjem sredstava na investicijsku potrošnju moglo bi promijeniti strukturu rasta budućeg BDP – a. U tom slučaju investicije bi uz unapređenje poslovnog ambijenta mogle ostvariti značajan rast, a samim tim i veći doprinos očekivanom rastu BDP – a. U srednjoročnom razdoblju očekuje se da će javne investicije igrati značajniju ulogu u podsticanju ekonomskog rasta. Izgradnja putne infrastrukture te energetske projekti u srednjoročnom vremenskom razdoblju znatno bi trebali povećati udio javnih investicija u strukturi BDP – a.

Imajući u vidu navedeno realna stopa proiciranog rasta Federacije BiH u 2023. g iznositi će 2,3%, a za period 2024. – 2026. g. prosječna stopa realnog rasta procjenjuje se na 3,3%.

¹⁸ Podrazumijeva aktivnosti prema smanjenju emisija CO₂, primarno kroz energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije.

2.2.2. Rizici po projekcije

S obzirom da su rizici po projekcije najvećim dijelom vezani za vanjske faktore (situaciji vezanoj za rat i energetske krizu), neizvjesnost povezana sa projekcijama na visokoj je razini. Razvoj događaja na ukrajinskom ratištu i rješavanje globalnih energetske problema predstavljaju glavne rizike po načinjene projekcije.

S duge strane, na ostvarenje projekcija utjecati će i unutarnji faktori vezani za kompleksnu administrativnu organizaciju Federacije BiH, složen sustav donošenja odluka, spor tempo provođenja reformskih mjera i sl. Eventualna kašnjenja u provođenju strukturnih reformi mogla bi se negativno odraziti na gospodarski rast. Također, rizik koji se odnosi na migraciju stanovništva pogotovo aktivnog radnog stanovništva iz Federacije BiH u konačnici bi mogao imati negativan odraz na produktivnost te rezultirati sporijim rastom BDP – a od projiciranog.

Kao rizik po projekcije značajno je navesti i stabilnost u proizvodnji električne energije koji u znatnoj mjeri ovisi o hidrološkim prilikama. Naime, nepovoljne hidrološke prilike mogle bi se loše odraziti na ukupnu proizvodnju električne energije, a samim tim i na fizički obim industrijske proizvodnje, a što bi opet imalo negativan odraz na ostale komponente BDP – a.

3. EKONOMSKA I FISKALNA POLITIKA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

3.1. Ekonomska politika

Kandidatski status za članstvo u EU koji je Bosna i Hercegovina stekla u prosincu 2022. godine, zahtjeva nove iskorake te intenziviranje rada na daljnjoj realizaciji mjera koje vode ka konačnom ostvarivanju cilja. Stoga su i ekonomska i fiskalna politika Federacije BiH u narednom periodu usmjerene ka implementaciji strukturnih reformi potrebnih za pristupanje EU. Strukturne reforme podrazumjevaju promjenu ustroja gospodarstva tj. institucionalnog i regulacijskog okvira poslovanja. Njihova osnovna svrha jeste osnaživanje gospodarstva i ostvarivanje uravnoteženog potencijalnog rasta. U prvom dijelu Smjernica navedena su područja strukturnih reformi koja je neophodno implementirati, a u nastavku ćemo razložiti mjere i aktivnosti koje su fokus ekonomske i fiskalne politike u srednjoročnom razdoblju. U nastavku su navedene strukturne reforme u periodu 2023. – 2025., te sažetak reformskih mjera FBiH 2023. – 2025. neophodnih za provedbu postavljenih ciljeva.¹⁹

Upravljanje javnim financijama; Kako bi se unapredilo upravljanje javnim financijama donesene su sljedeće mjere: povećanje transparentnosti, učinka i kontrole u prikupljanju i potrošnji javnih sredstava; unapređenje oporezivanja imovine i jačanje kapaciteta u ministarstvima financija.

¹⁹ Program ekonomskih reformi Federacije BiH 2023.-2025. g. (PER FBiH 2023.-2025.), Sarajevo, januar 2023.

Zelena tranzicija; Kako je ekonomija Federacije BiH najvećim dijelom linearna neophodno je unaprijediti efikasnost upotrebe resursa i uvesti koncept cirkularne ekonomije. U tu svrhu donesene su sljedeće mjere: prelazak ka zelenoj i kružnoj ekonomiji i uspostava ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i ublažavanje klimatskih promjena – energetska efikasnost i razvoj Informacijskog sustava.

Digitalna transformacija; U poslovanju privatnog sektora evidentan je problem nedovoljne digitalizacije, uvođenja inovacija i cirkularne ekonomije. Kako bi se poboljšao pristup i unapredilo poslovanje propisana je mjera: digitalna transformacija industrije i malih i srednjih poduzeća.

Poslovno okruženje i smanjenje sive ekonomije; Za realizaciju postavljenog cilja utvrđene su sljedeće reformske mjere: unapređenje sustava prikazivanja prometa; restrukturiranje poreznog i neporeznog opterećenja; olakšavanje administrativnih procedura za poslovanje i podrška razvoju poduzetništva.

Reforme tržišta energije; Kako bi se unapredilo tržište električne energije i plina i ispunile međunarodno preuzete obaveze iz acquis-a iz oblasti energije SPP i EU partnerstva donesena je reformska mjera: razvoj organiziranog tržišta električne energije i plina.

Reforme tržišta transporta; U cilju poboljšanja stanja u resoru prometa i komunikacija te u dijelu cestovnog prometa kao i osiguranja učesnika u cestovnom prometu i smanjenja štete na cestama Federacije BiH donesena je mjera: razvoj tržišta transporta.

Poljoprivreda industrija i usluge; Za ostvarivanje postavljenog cilja donesene su mjere: poboljšanje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede te podrška razvoju turizma.

Obrazovanje i vještine; Kako bi se pratili trendovi i zahtjevi tržišta rada donesena je mjera: unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada.

Zapošljavanje i tržište rada; Za povećanje efikasnosti sustava tržišta rada kroz usklađivanje zakonodavstva s europskim i međunarodnim dokumentima i jačanje uloge javnih službi u zapošljavanju donesena je mjera: povećanje efikasnosti tržišta rada kroz učinkovite politike zapošljavanja i jačanja uloge posredovanja.

Socijalna zaštita i inkluzija; Kako bi se razvio efikasan, održiv i pravičan sustav socijalne zaštite i zaštite obitelji s djecom donesena je mjera: unapređenje sustava socijalne zaštite.

Zdravstvena zaštita; U cilju prevazilaženja problema s likvidnošću, a što predstavlja veliki rizik za financijsku održivost javnog zdravstvenog sustava, donesena je mjera: reforma zdravstvenog sustava i jačanje upravljanja i financijske održivosti.

3.2. Fiskalna politika

Ekonomska i fiskalna politika Vlade FBiH u srednjoročnom periodu povezane su sa strateškim pravcima usmjerenim ka postizanju fiskalne održivosti u skladu sa kriterijima EU. Postizanje fiskalne održivosti podrazumjeva da država mora biti sposobna dugoročno održati svoju potrošnju, poreze i druge politike bez ugrožavanja solventnosti ili neplaćanja svojih obaveza. Jedan od načina osnaživanja fiskalne održivosti je postizanje fiskalne konsolidacije tj. smanjenje proračunskog deficita te uravnoteženje proračuna usklađivanjem prihoda i rashoda.

Budući da kontrola i transparentnost trošenja javnih sredstava predstavljaju bitan preduvjet za održivost javnih financija Vlada Federacije BiH namjerava u narednom periodu uključiti sve institucije koje se financiraju iz proračuna, a do sada nisu bile uključene u jedinstveni trezorski sustav. Stoga je predviđeno uključiti vanbudžetske fondove i proračune županija u proračun Federacije BiH, te županijske direkcije za puteve u proračun županija. Prvenstveno je planirano uključiti Zavod za zapošljavanje i županijske službe za zapošljavanje u proračun Federacije BiH odnosno proračune županija, a sve u skladu sa Strategijom reforme upravljanja javnim financija u Federaciji BiH.

3.2.1. Politika rashoda

Efikasno upravljanje javnim rashodima predstavlja jedan od temelja za održiv ekonomski razvoj i ima za cilj osiguranje učinkovite uporabe javnih sredstava radi zadovoljavanja javnih potreba, osiguranje fiskalne discipline i implementacije strateških prioriteta. S obzirom na strateško opredjeljenje Bosne i Hercegovine, a time i Federacije BiH, za integriranje u EU, važno je da ista može odgovoriti zahtjevima i u oblasti upravljanja javnim rashodima koje proces pridruživanja postavlja pred Bosnu i Hercegovinu, odnosno Federaciju BiH.

Globalni tržišni poremećaji izazvani invazijom na Ukrajinu, te energetsom krizom, obilježili su početak 2022. godine, što se osjetilo kako na tržištima zemalja u okruženju, tako i u Bosni i Hercegovini. Uprkos navedenim poremećajima, u datim okolnostima, domaće gospodarstvo je još jednom pokazao visok stepen otpornosti, što ulijeva sigurnost i nadu, ukoliko ne bude nekih dodatnih poremećaja na globalnom planu, možemo proći ili bez recesije ili s nekim kratkoročnim padom ekonomske aktivnosti. Nakon perioda neizvjesnosti uzrokovane pandemijom virusa Covid-19, svjetska ekonomija bi imala razloga za umjereni optimizam da se u međuvremenu nisu pojavili novi izazovi, kao što je borba sa inflacijom s kojom se u ovom periodu bore gotovo sve države.

Postupajući krajnje oprezno i odgovorno u vođenju fiskalne politike posljednjih godina, te zahvaljujući jednoj od najnižih stopa javnog duga u Evropi, Budžet Federacije BiH karakterizira visok stepen likvidnosti, te omogućava pravovremeno izvršavanje svih obaveza predviđenih usvojenim zakonskim i drugim propisima i dokumentima. Pored

navedenog proračunom se vrši stabilizacija negativnih ekonomskih pojava kao što je inflacija i sl kao i reduciranje negativnih utjecaja ovih ekonomskih pojava. Dakle, vođenje odgovorne fiskalne politike učinilo je da Federacija BiH sa stabilnim proračunom može odgovoriti velikim izazovima, kao što je urađeno tijekom pandemije kada su izdvojena značajna financijska sredstva u vidu potpore, prije svega gospodarskim subjektima, zatim zdravstvenom sektoru i nižim nivoima vlasti. Ova praksa je nastavljena i u periodu inflatornog utjecaja, te je s tim u vezi donesena i Uredba o programu potpore stanovništvu uslijed rasta potrošačkih cijena²⁰.

Ključni prioriteti Vlade Federacije BiH u narednom srednjoročnom periodu jesu kreiranje poslovnog ambijenta, poticanje i rast investicija. Navedene prioritetne aktivnosti biti će podržane kroz izdvajanje većih iznosa sredstava za financiranje infrastrukturnih projekata, koji će se ogledati kroz nastavak izgradnje autocesta i brzih cesta, kao i unaprijeđenje zračnog i željezničkog prometa Federacije BiH. Vlada Federacije BiH smatra da je potrebno nastaviti s poduzimanjem mjera na maksimalnoj racionalizaciji troškova javne uprave, odnosno jačanju fiskalne discipline i kontrole poračunske potrošnje čime bi se „fiskalni viškovi“ koji se pojave upravo usmjerili u finansiranje infrastukturnih projekata. Po pitanju tržišta rada, i dalje će se provoditi aktivne politike i mjere koje imaju za cilj očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti kao i otvaranje novih radnih mjesta, te spriječavanje migracije radne snage i prilagodbu domaćeg tržišta europskom tržištu rada. Dodatno će biti unaprijeđen nadzor nad trošenjem javnih sredstava uvođenjem vanbudžetskih fondova, prije svega zavoda odnosno službi za zapošljavanje, u federalni, odnosno županijske proračune.

U postupku pripreme i izrade Proračuna Federacije BiH za 2024. godinu, planiranje ograničenih financijskih sredstava biti će usmjereno ka financiranju rashoda i izdataka koji su prije svega utemeljeni na zakonskoj osnovi, kao što su servisiranje duga, plaće, naknade i doprinosi, mirovine, transferi za braniteljsku populaciju, socijalne kategorije i zdravstveni sektor. Slijedeći najave o ublažavanju inflatornih pritisaka u tijeku 2023. godine, fiskalna politika Vlade Federacije BiH u ovom segmentu djelovanja, biti će usmjerena na pažljivo praćenje negativnih posljedica inflacije te u slučaju potrebe i donošenje i implementaciju mjera za očuvanje/poboljšanje kupovne moći građana, sa akcentom na ugrožene kategorije stanovništva.

Po pitanju cjelovite implementacije programskog proračuna, na nivou Federacije BiH uz tehničku potporu IPA 2017 projekta, Federalno ministarstvo financija napravilo je značajan iskorak i napravilo detaljne predložene indikatore i programsku strukturu za svaku od 66 institucija, odnosno direktnih proračunskih korisnika, a na temelju pregleda sve relevantne institucionalne i zakonske dokumentacije i sve predloženo je usklađeno s Strategijom razvoja Federacije BiH. U drugoj polovini tekuće godine očekuje se nabavka i instalacija nove softverske aplikacije, kako bi model programskog budžetiranja u potpunosti mogao biti realiziran i biti u primjeni na nivou Federacije Bosne i Hercegovine počev od 2024. godine. Implementacija programskog budžeta na nivou Federacije BiH omogućit će učinkovitiju realizaciju modela programskog

20 "Službene novine Federacije BiH" broj 55/22

budžetiranja i za županije u Federaciji BiH, koji je u skladu s odredbama Zakona o proračunima u Federaciji BiH predviđen za proračunski ciklus 2027. godine. Dalje, u skladu s planiranim mjerama i aktivnostima, izvršiće se detaljna analiza i definirati koraci na početku implementacije Međunarodnih računovodstvenih standarda za javni sektor u Federaciji BiH.

3.2.2. Porezna politika i javni prihodi

Još ne znamo srednjoročne i dugoročne globalne makroekonomske efekte krize koja trenutno pogađa europski prostor. Međutim, ono što je jasno, da nakon šoka koji je proizašao iz pandemije, naša ekonomija je sada također pogođena utjecajem rata u Ukrajini i problemima u globalnim lancima snadbijevanja, što usporava proces ekonomskog oporavka u našoj zemlji. Srednjoročno i dugoročno, Federacija Bosne i Hercegovine suočava se s velikim izazovima što može dodatno usporiti rast i povećati inflaciju, uključujući digitalizaciju, demografske promjene i reorganizaciju poslovanja. Ove neizvjesnosti znače da porezna politika morati ostati agilna u budućnosti.

Sve u svemu, porezne politike u srednjoročnom periodu trebale bi promovirati održiv i inkluzivan rast, kako na nivou Federacije tako i u svim županijama i jedinicama lokalne uprave, s fokusom na: (1) zaštitu radnih mjesta, (2) povećanje učinkovitosti poslovnih subjekata i (3) smanjenje ili ukidanje troškova, naknada i taksi koje opterećuju gospodarske aktivnosti.

Sudionici moraju biti spremni, ukoliko je potrebno, ublažiti, štetne uticaje na rast, zapošljavanje i socijalnu koheziju adekvatno ciljanim, privremenim i transparentnim fiskalnim i finansijskim mjerama uz zadržavanje odgovarajućeg čvrstog fiskalnog stava u 2023. i narednom periodu, kako bi se pomoglo u smanjenju trajne visoke inflacije i sačuvanju fiskalne održivosti.

U svrhu zaštite radnih mjesta potencirat će se reforma opterećenja rada kroz izmjene pravnog okvira poreza na dohodak i obaveznih doprinosa, te je u narednom periodu planirano iznalaženje novih prijedloga po ovom pitanju koje će uzeti u obzir preliminarne analize utjecaja tih propisa na zaposlenike, poslodavce i budžete u Federaciji BiH.

Kada je u pitanju politika reforme Porezne uprave FBIH, kao mjera koja će utjecati na poboljšanje poslovnog okruženja, i u narednom periodu nastavit će se iznalaženje rješenja uspješne transformacije s naglaskom na potrebu provedbe mjera administrativnog unaprijeđenja pružanja javnih usluga kroz fluidan protok informacija kroz IT sustav i sve oblike razmjene informacija. U tekućem periodu pripremiti i usvojiti će se sveobuhvatna strategija reforme Porezne uprave Federacije BiH, koju će pratiti izrada akcijskih planova na godišnjem nivou s fokusom na osnovne funkcije: registraciju, prijave poreznih obveza, inspeksijski nadzor i naplatu javnih prihoda. Transformacija Porezne uprave treba biti vođena prijedlozima izmjena, koje su proizašle kao rezultat reorganizacije, kao i prijedlozima izmjena koje su predložene na

temelju međunarodnih standarda i sigurnih mehanizama za razmjenu informacija, sukladno najboljim praksama i iskustavima poreznih stručnjaka.

Nastavlja se provedba mjera podrške borbi protiv porezne evazije i razmjena informacija kroz „peer-review“ koji započinje sredinom 2023. godine od strane Globalnog foruma, koji svojim djelovanjem, određuje i usmjerava porezne politike u svrhu adaptiranja međunarodnim standardima i pravilima. Također aktivnosti na primjeni četiri BEPS minimalna standarda, i to: Akcija 5 - Štetne porezne prakse i okvir transparentnosti razmjene poreznih odluka; Akcija 6 - Prevencija zlouporabe poreznih ugovora; Akcija 13 - Dokumentacija o transfernim cijenama i izvješćivanje po zemljama (CbC Report) i Akcija 14 - Procedura zajedničkog dogovaranja (MAP), će se nastaviti u narednom periodu prema preporukama koje će biti usmjerene i na Bosnu i Hercegovinu, koje će u najvećoj mjeri imati utjecaj na porezni oblik poreza na dobit. Pored četiri minimalna standarda, od velikog značaja je Akcija 1 - Digitalna ekonomija, u čijem okviru nastoji se doći do globalnog rješenja u pogledu izazova proizašlih po pitanju oporezivanja digitalne ekonomije, odnosno oporezivanja dobiti multinacionalnih kompanija. Stoga se nastavljaju aktivnosti na učešću u izradi Multilateralne konvencije i novog Multilateralnog instrumenta, kao i da razviju modele normi koje bi bile implementirane u domaće zakonodavstvo. S druge strane, u svrhu jačanja fiskalne stabilnosti i odgovornosti, u narednom periodu nastavlja se s aktivnostima unaprijeđenja koordinacije i odgovornosti između svih nivoa vlasti u pripremi projekcija javnih prihoda, uspostave što kvalitetnijeg sustava izvješćivanja, prema OECD metodologiji, kao i iznalaženje rješenja za poboljšane vertikalne i horizontalne raspodjele javnih prihoda korisnicima u Federaciji BiH.

U konačnici, realiziranje svega prezentiranog ovisit će prije svega od političke stabilnosti i institucijske spremnosti nositelja aktivnosti. Uzimajući u obzir cjelokupna dešavanja na globalnom nivou, izazvana ratom u Ukrajini, lošija slika krajnjeg ishoda istih na ekonomiju od trenutno pretpostavljenih, pred kreatore fiskalne politike može staviti nove izazove, što bi moglo dovesti i do eventualnih promjena u dinamici realiziranja planiranih aktivnosti.

3.2.3. Javni prihodi za period 2024 – 2026. godina

Unatoč prethodnoj stabilizaciji epidemioloških prilika vezanih za pandemiju virusa COVID-19, početkom 2022. godine ekonomija je stavljena pred nove izazove, uslijed složenih međunarodnih političkih prilika vezanih za ratna dešavanja u Ukrajini, koja su se značajno reflektovala na globalne ekonomske tokove, prvenstveno kroz nagle i visoke inflatorne skokove, što se odrazilo i na trendove naplate javnih prihoda. Tako, ukupan nivo naplaćenih javnih prihoda u Federaciji BiH u 2022. godini iznosi 11.166,3 mil. KM i veći je za 12,2% ili za 1.218,1 mil. KM u odnosu na naplatu iz 2021. godine.

**Tabela 5. Konsolidirani pregled ostvarenja javnih prihoda u Federaciji BiH
2022/2021. godina**

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE			
	2021	2022	% promjene	Razlika
I POREZNI PRIHODI	4.766.943.202	5.546.538.665	16,4	779.595.463
1. Prihodi od indirektnih poreza	3.790.061.235	4.296.507.979	13,4	506.446.744
1.1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	3.063.127.928	3.551.226.037	15,9	488.098.108
1.2. Prihodi od indirektnih poreza za servisiranje vanjskog duga	509.403.000	534.848.700	5,0	25.445.700
1.3. Prihodi od namjenske putarine za finansiranje autocesta i cesta	215.997.051	208.623.360	-3,4	-7.373.691
1.4. Ostali indirektni porezi <i>(naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)</i>	1.533.256	1.809.882	18,0	276.626
2. Prihodi od direktnih poreza	976.881.967	1.250.030.686	28,0	273.148.719
2.1. Porez na dobit	391.949.796	546.499.637	39,4	154.549.841
2.2. Porez na dohodak	468.954.631	566.078.474	20,7	97.123.843
2.3. Porez na imovinu	33.920.420	36.311.151	7,0	2.390.731
2.4. Porez na naslijeđe i poklon	4.210.783	5.323.868	26,4	1.113.085
2.5. Porez na promet nepokretnosti	76.857.115	93.916.704	22,2	17.059.589
2.6. Ostali direktni porezi <i>(naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)</i>	989.221	1.900.852	92,2	911.631
II DOPRINOSI	3.903.958.077	4.401.173.649	12,7	497.215.571
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	2.180.303.659	2.459.112.618	12,8	278.808.959
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	1.544.665.455	1.740.999.043	12,7	196.333.588
3. Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	178.988.963	201.061.988	12,3	22.073.025
III NEPOREZNI PRIHODI	1.277.275.488	1.218.572.949	-4,6	-58.702.539
1. Takse	134.794.963	139.531.127	3,5	4.736.164
1.1. Administrativne takse	31.748.709	33.927.648	6,9	2.178.938
1.2. Sudske takse	30.448.389	30.661.974	0,7	213.585
1.3. Komunalne takse	59.005.163	60.558.344	2,6	1.553.182
1.4. Boravišna taksa	1.747.629	2.758.433	57,8	1.010.804
1.5. Ostale takse	11.845.074	11.624.729	-1,9	-220.345
2. Naknade i članarine	558.223.723	544.787.908	-2,4	-13.435.815
2.1. Naknade od priređivanja igara na sreću	32.153.618	32.281.050	0,4	127.432
2.2. Vodne naknade	53.836.858	56.996.394	5,9	3.159.536
2.3. Naknade za ceste	76.631.820	78.735.437	2,7	2.103.617
2.4. Naknade za korištenje autocesta	39.117.288	41.829.614	6,9	2.712.327
2.5. Naknade za tehnički pregled vozila	1.096.402	1.085.746	-1,0	-10.657
2.6. Posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	29.531.288	33.097.293	12,1	3.566.006
2.7. Naknade za vatrogastvo	794.508	748.518	-5,8	-45.990.27
2.8. Naknade za zaštitu okoliša	26.598.548	24.991.050	-6,0	-1.607.498,00
2.9. Naknade za korištenje šuma	21.604.163	19.671.195	-8,9	-1.932.967,67
2.10. Naknade za zemljište, izgradnju i zauzimanje javnih površina	78.100.848	70.256.961	-10,0	-7.843.886,65
2.11. Koncesione naknade	22.892.613	28.827.624	25,9	5.935.012
2.12. Naknade iz oblasti veterinarstva i poljoprivrede	4.145.666	4.631.547	11,7	485.881
2.13. Naknade iz oblasti vodenog prevoza	25.158	64.305	155,6	39.147
2.14. Članarine turističkim zajednicama	5.647.377	6.670.643	18,1	1.023.266
2.15. Članarine obrtničkih komora	813.427	939.313	15,5	125.886
2.16. Ostale naknade	165.234.143	143.961.218	-12,9	-21.272.925
3. Novčane kazne	47.295.896	51.320.379	8,5	4.024.483
4. Ostali neporezni prihodi	536.960.905	482.933.535	-10,1	-54.027.370
4.1. Prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	344.087.355	254.616.761	-26,0	-89.470.593
4.2. Prihodi od iznajmljivanja materijalne imovine	28.145.972	31.143.933	10,7	2.997.961
4.3. Prihodi od pružanja javnih usluga i vlastiti prihodi	88.002.943	92.869.309	5,5	4.866.366
4.4. Neplanirane uplate prihoda	76.724.635	104.303.531	35,9	27.578.896
UKUPNO (I + II + III):	9.948.176.767	11.166.285.263	12,2	1.218.108.496

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Prateći najnovije zvanične makroekonomske prognoze iz ožujka 2023. godine, preuzete od strane Direkcije za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine, kao i pozitivne tekuće trendove naplate u prvom kvartalu 2023. godine, izvršeno je revidiranje projekcija prihoda za tekuću godinu i pripremljene su srednjoročne projekcije za period 2024.-2026. godina.

Projekcije se temelje na postojećim poreznim politikama, a obuhvataju prihode proračuna svih nivoa vlasti u Federaciji BiH, prihode vanbudžetskih fondova, te javne prihode ostalih korisnika, koji ih naplaćuju. U projicirani okvir nisu uključena javna poduzeća, i sredstva iz primitaka.

Tabela 6. Konsolidirane projekcije ukupnog okvira javnih prihoda u Federaciji BiH za 2023. godinu i period 2024. – 2026. godina

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2023	2024	2025	2026
I POREZNI PRIHODI	5.877.312.408	6.185.183.932	6.506.559.115	6.862.737.894
1. Prihodi od indirektnih poreza	4.450.323.671	4.649.159.910	4.844.829.821	5.056.778.539
1.1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	3.346.079.793	3.632.772.513	3.965.316.582	4.289.096.240
1.2. Prihodi od indirektnih poreza za servisiranje vanjskog duga	890.112.352	797.358.797	653.953.339	534.688.399
1.3. Prihodi od namjenske putarine za finansiranje autocesta i cesta	212.293.800	218.028.600	224.559.900	231.993.900
1.4. Ostali indirektni porezi (naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)	1.837.726	1.000.000	1.000.000	1.000.000
2. Prihodi od direktnih poreza	1.426.988.737	1.536.024.021	1.661.729.294	1.805.959.355
2.1. Porez na dobit	580.367.945	599.596.561	621.858.217	647.426.411
2.2. Porez na dohodak	678.976.784	764.617.665	861.855.438	973.820.180
2.3. Porez na imovinu	38.581.927	39.835.840	41.190.258	42.652.513
2.4. Porez na naslijeđe i poklon	6.933.998	7.185.356	7.456.603	7.749.274
2.5. Porez na promet nepokretnosti	119.544.761	123.788.600	128.368.778	133.310.976
2.6. Ostali direktni porezi (naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)	2.583.322	1.000.000	1.000.000	1.000.000
II DOPRINOSI	5.070.052.679	5.585.597.672	6.149.611.061	6.774.972.394
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	2.824.237.329	3.104.576.862	3.409.637.395	3.748.328.590
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	2.012.655.343	2.222.914.444	2.454.328.364	2.710.495.358
3. Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	233.160.007	258.106.366	285.645.302	316.148.445
III NEPOREZNI PRIHODI	1.291.517.287	1.315.580.450	1.317.411.451	1.340.429.016
1. Takse	143.570.873	146.631.819	149.897.261	153.380.711
1.1. Administrativne takse	34.428.201	35.387.026	36.425.636	37.549.367
1.2. Sudske takse	31.698.284	32.791.874	33.955.986	35.195.379
1.3. Komunalne takse	62.798.287	63.394.870	63.997.122	64.605.094
1.4. Boravišna taksa	2.971.163	3.125.961	3.293.512	3.474.985
1.5. Ostale takse	11.674.939	11.932.087	12.225.006	12.555.886
2. Naknade i članarine	552.662.009	569.489.731	587.771.485	607.480.838
2.1. Naknade od priređivanja igara na sreću	29.871.975	31.021.314	32.273.171	33.635.849
2.2. Vodne naknade	56.650.676	59.086.655	61.716.011	64.554.947
2.3. Naknade za ceste	80.432.777	82.604.462	84.958.689	87.507.450
2.4. Naknade za korištenje autocesta	41.814.394	43.821.484	45.990.648	48.336.171
2.5. Naknade za tehnički pregled vozila	1.151.233	1.169.653	1.190.122	1.212.734
2.6. Posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	34.567.626	36.156.668	37.833.727	39.603.102
2.7. Naknade za vatrogastvo	872.166	899.203	928.427	959.994
2.8. Naknade za zaštitu okoliša	25.538.354	26.036.352	26.583.115	27.181.235
2.9. Naknade za korištenje šuma	19.903.315	20.138.174	20.500.662	20.869.673
2.10. Naknade za zemljište, izgradnju i zauzimanje javnih površina	71.760.460	73.296.134	74.864.671	76.466.775
2.11. Koncesione naknade	29.268.687	29.760.401	30.305.016	30.905.055
2.12. Naknade iz oblasti veterinarstva i poljoprivrede	4.659.800	4.736.686	4.821.947	4.915.975
2.13. Naknade iz oblasti vodenog prevoza	72.849	72.870	72.892	72.913
2.14. Članarine turističkim zajednicama	7.359.181	7.568.182	7.794.471	8.039.217
2.15. Članarine obrtničkih komora	962.326	985.903	1.010.058	1.034.804
2.16. Ostale naknade	147.776.190	152.135.588	156.927.859	162.184.942
3. Novčane kazne	49.053.361	49.941.227	50.920.075	51.994.489
4. Ostali neporezni prihodi	546.231.044	549.517.673	528.822.630	527.572.979
4.1. Prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	350.693.739	360.317.416	336.485.652	331.855.806
4.2. Prihodi od iznajmljivanja materijalne imovine	31.938.104	32.816.402	33.784.485	34.848.697
4.3. Prihodi od pružanja javnih usluga i vlastiti prihodi	94.355.218	96.383.855	98.552.492	100.868.476
4.4. Neplanirane uplate prihoda	69.243.983	60.000.000	60.000.000	60.000.000
UKUPNO (I + II + III):	12.238.882.374	13.086.362.054	13.973.581.627	14.978.139.304
% promjene (g/g)	9,61%	6,92%	6,78%	7,19%

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Tako u 2022. godini, ukupno očekivano ukupno ostvarenje javnih prihoda u Federaciji BiH iznosi 12.238,9 mil. KM i u poređenju sa ostvarenjem iz prethodne godine pretpostavlja rast od 9,6% ili za 1.072,6 mil. KM.

Prateći očekivani ekonomski rast u Bosni i Hercegovini od prosječnih 3% na godišnjem nivou u periodu 2024.-2026. godina, pretpostavlja se da će prosječna stopa rasta naplate ukupnih javnih prihoda u Federaciji BiH u navedenom srednjoročnom periodu iznositi 6,9% (**2024:** 6,9%; **2025:** 6,7% i **2026:** 7,2%)

Indirektni porezi

Očekivana naplata prihoda od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinственog računa Uprave za indirektno oporezivanje u 2023. godini iznosi 4.236,2 mil. KM i u odnosu na 2022. godinu pretpostavlja rast za 3,7% ili za 150,1 mil. KM. Nakon odbitka planiranih sredstava namjenjenih otplati vanjskog duga u iznosu od 890,1 mil. KM, projekcija ukupnog raspoloživog dijela prihoda od indirektnih poreza za dalju raspodjelu korisnicima u Federaciji BiH, odnosno njihovu proračunsku potrošnju, iznosi 3.346,1 mil. KM i u odnosu na 2022. godinu manja je za 5,8% ili za 205,1 mil. KM.

Prateći plan ukupne naplate prihoda na Jedinственom računu, pretpostavljen od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), kao i projekciju kretanja koeficijenta učešća Federacije BiH u međuentiteskoj raspodjeli, temeljenog na prognozama ostvarenja krajnje potrošnje, predviđa se da će u 2024. godini ukupno doznačena sredstva od indirektnih poreza za Federaciju BiH biti veća za 4,6%, dok pod pretpostavkom značajnog smanjenja utjecaja inflancije, očekivane stope kretanja u 2025. i 2026. godini iznose 4,3% i 4,4% respektivno.

U periodu 2024.-2026. godina dospijeće obaveza na ime otplate vanjskog duga opada iz godine u godinu (**2024:** -10,42%; **2025:** -17,9% i **2026:** -18,2%). Prateći isto, raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza, nakon odbitka sredstava namjenjenih otplati vanjskog duga, u 2024.; 2025. i 2026. pretpostavlja rast po stopama 8,6%; 9,1% i 8,2% respektivno.

Namjenska cestarina za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta

Prateći ukupan plan naplate, također dostavljen od strane OMA-e, očekivani nivo naplate prihoda od namjenske cestarine u 2023. godini iznosi 212,3 mil. KM i veći je za 1,8% ili za 3,7 mil. KM u odnosu na ostvarenje iz 2022. godine.

U periodu 2024.-2026. godina očekuje se stabilan rast naplate ovih prihoda prema prosječnoj godišnjoj stopi od 3 % (**2024:** 2,7%; **2025:** 3% i **2026:** 3,3%), koji slijedi pretpostavljeni rast BDP-a u navedenim godinama.

Porez na dobit

Prateći trend naplate iz 2022. godine, koji upućuje na oporavak djelatnosti čije je poslovanje u prethodnom „pandemijskom“ periodu narušeno, kao i tekuću naplatu prvom kvartalu 2023. godine, te ostale pokazatelje koji upućuju na očekivani nivo

naplate do kraja godine, revidirana projekcija prihoda od poreza na dobit za 2023. godinu iznosi 580,4 mil. KM i pretpostavlja rast od 6,2% ili za 33,9 mil. KM.

Ipak, uzimajući u obzir prilično visok nivo nepredvidivosti i u međunarodnom i u domaćem okruženju, projicirane stope rasta u periodu 2024. – 2026. godina su prilično konzervativne i oprezno predviđaju prosječni godišnji rast od 3,7% (**2024:** 3,3%; **2025:** 3,7% i **2026:** 4,1%).

Prihodi po osnovu poreza dohodak

Prateći očekivanja vezana za tržište rada, očekivani rast broja zaposlenih, te rast prosječne plaće, koji je dijelom vezan i za usklađivanja sa inflatornim šokovima, očekuje se da će nivo naplate prihoda od poreza na dohodak u 2023. godini iznositi 678,9 mil. KM i biti veći za 19,9% ili za 112,9 mil. KM.

Prateći makroekonomske prognoze sa kojima je u korelaciji, očekivane stope rasta za 2024., 2025. i 2026. godinu iznose 12,6%; 12,7% i 13% respektivno.

Obavezni socijalni doprinosi

Vežući se također za makroekonomske pretpostavke tržišta rada, očekivani nivo naplate ukupnih obaveznih doprinosa u 2023. godini iznosi 5.070,1 mil. KM i veći je za 15,2% ili za 668,9 mil. KM u odnosu na 2022. godinu.

Očekivana prosječna godišnja stopa rasta u periodu 2024.-2026. godina iznosi 10,1%.

Porezi na posjedovanje i prometovanje imovinom

Obzirom da se ovi prihodi uključuju tri različite kategorije: porez na imovinu, porez na poklon i naslijeđe i porez na promet nepokretnosti, te da je naplata istih trenutno regulirana županijskim zakonima i propisima jedinica lokalne samouprave, teško je uspostaviti potpunost uporedivost trendova kretanja.

Bazirajući se na pojedinačnim projekcijama svake od navedenih kategorija, zasnovanim prvenstveno na tekućem trendu naplate, projicirana stopa rasta ukupnih prihoda po osnovu poreza na posjedovanje i prometovanje imovinom u 2023. godini iznosi 21,7%. Krajnje oprezno, pretpostavlja se prosječna godišnja stopa rasta ovih prihoda tijekom perioda 2024.-2026. godina od 3,6%.

Neporezni prihodi

Prateći tekuće trendove u naplati, pretpostavljeni iznos naplate ukupnih neporeznih prihoda u Federaciji BiH, u 2023. godini iznosi 1.291,5 mil. KM sa stopom rasta od 5,9% ili za 72,9 mil. KM.

Treba ipak uzeti u obzir da ukupni neporezni prihodi uključuju širok spektar prilično varijabilnih prihoda, bez kontinuiranog obrasca kretanja.

Zasnovane na prognozama makroekonomskih kretanja, za kategorije neporeznih prihoda koje imaju korelaciju sa istim, te nadalje bazirane na planu naplate prihoda od krajnjih korisnika za povrate anuiteta po otplaćenim kreditima, koji uzimaju značajnije učešće u ukupnim neporeznim prihodima, projicirane srednjoročne stope kretanja za 2024.; 2025. i 2026. godinu iznose: 1,86%; 0,14% i 1,75% respektivno. Ovakva oscilacije u kretanju iz godine u godinu upravo su izravno vezane za plan naplate prihoda od krajnjih korisnika, kako je već prednje istaknuto.

Rizici po ostvarenje projekcija

Srednjoročne projekcije javnih prihoda u Federaciji BiH prate makroekonomska očekivanja u kretanju onih agregata sa kojim su u značajnoj korelaciji, svaki drugačiji ishod može narušiti i nivo realizacije istih. Obzirom na krajnju nepredvidivost mogućih budućih šokova, posebno kada je riječ o ubrzanom rastu inflacije, uzrokovane vanjskopolitičkim dešavanjima vezanim za rat u Ukrajini, moguće su značajne promjene u krajnjem ishodu makroekonomskih pretpostavki, pa tako i projekcija javnih prihoda. Projekcije poreznih prihoda i obaveznih socijalnih doprinosa temelje se na trenutno važećim politikama oporezivanja, prate projektovane makroekonomske pokazatelje, kao i tekuće trendove u naplati, korigovane za jednokratne utjecaje.

Realizacija navedenih rizika po ostvarenje osnovnog makroekonomskog scenarija u značajnoj mjeri može imati negativan odraz na projicirani nivo naplate. Nadalje, treba uzeti u obzir i da kategorija ostalih prihoda, iako u strukturi ukupnih prihoda na nivou šire vlade uzima najmanje učešće, uključuje širok spektar prilično varijabilnih neporeznih prihoda, od kojih značajan dio nema kontinuirani obrazac kretanja, čime je i rizik po projekciju veći. S druge strane, provedbom mjera koje utječu na smanjenje sive ekonomije mogu se mobilizirati dodatni izvori za učinkovitiju i veću naplatu javnih prihoda od trenutno pretpostavljene.

4. JAVNI DUG U SREDNJOROČNOM PERIODU

Javni dug Federacije BiH, postupak zaduživanja i izdavanja garancija, limiti zaduživanja, osiguranje sredstava za otplatu duga, vođenje evidencije o dugu i druga pitanja koja se odnose na javni dug FBiH, županija i općina, regulisani su Zakonom o dugu, garancijama i zaduživanju u Federaciji BiH. Stanje javnog duga je od izuzetnog značaja za kreiranje razvojnih politika. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu temelji se na raspoloživim podacima Federalnog ministarstva finansija.

Da bi odražavala aktuelno stanje, uspostavljena evidencija se ažurira na osnovu podataka koje županije, gradovi i općine imaju obavezu dostavljati kvartalno. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu se temelji na podacima o unutarnjem i inozemnom dugu u Federaciji BiH sa kojima raspolaže Federalno ministarstvo finansija, na Strategiji upravljanja dugom za period 2022. – 2024. i godišnjem planu zaduživanja pripremljenog u skladu sa proračunom Federacije BiH za 2023. godinu.

4.1. Struktura duga u Federaciji BiH

Prema raspoloživim podacima, ukupni dug u FBiH na dan 31.12.2022. godine iznosi 6.475,01 mil. KM, što predstavlja smanjenje za 50,66 mil. KM ili 0,78% u odnosu na prethodnu godinu.

Inozemni dug u Federaciji BiH na dan 31.12.2022. godine iznosi 5.410,49 mil. KM (povećanje za 8,48 mil. KM odnosno 0,16% u odnosu na 2021. godinu), najvećim dijelom je ugovoren sa bilateralnim i multilateralnim finansijskim institucijama (Svjetska banka, EBRD, EIB, MMF i dr.), u cilju osiguranja sredstava za financiranje većih infrastrukturnih projekata, te za poračunsku podršku. Od ukupnog iznosa inozemnog duga u FBiH, na dug Vlade Federacije BiH odnosi se 2.110,89 mil. KM, na dug županija 285,49 mil. KM, na dug gradova i općina 206,52 mil. KM, i na dug javnih poduzeća i ostalih korisnika 2.807,59 mil. KM. U narednoj tabeli prikazana je struktura duga u prethodnom trogodišnjem periodu.

Tabela 7: Konsolidirani dug u FBiH temeljem verifikovanog unutarnjeg duga (mil. KM)

<i>Javni dug u FBiH (KM)</i>	<i>2018.</i>	<i>2019.</i>	<i>2020.</i>	<i>2021.</i>	<i>2022.</i>
1. Unutrašnji dug u Federaciji BiH	949,22	1.000,12	1.185,89	1.123,67	1.064,52
1.1. Unutrašnji dug Federacije BiH	704,67	726,22	860,51	761,08	682,63
1.2. Unutrašnji dug kantona	182,72	199,75	225,13	242,47	257,39
1.3. Unutrašnji dug općina i gradova	61,83	74,15	74,09	75,65	71,48
2. Vanjski dug u Federaciji BiH	4.702,74	4.595,39	4.982,72	5.402,00	5.410,49
2.1. Vanjski dug Federacije BiH	2.291,21	2.080,62	2.321,66	2.357,59	2.110,89
2.2. Vanjski dug kantona	237,14	221,67	214,81	230,81	285,49
2.3. Vanjski dug općina i gradova	154,05	168,72	191,01	199,91	206,52
2.4. Vanjski dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	2.020,34	2.124,38	2.255,86	2.613,69	2.807,59
Ukupan dug u Federaciji BiH	5.651,96	5.595,50	6.168,63	6.525,67	6.475,01

Izvor: FMF

Unutarnji dug u Federaciji BiH na dan 31.12.2022. godine iznosi 1.064,52 mil. KM, što je u poređenju sa stanjem na kraju 2021. godine manje za 59,15 mil. KM, ili 5,26%. Od ukupnog unutarnjeg duga u FBiH, na dug Federacije BiH se odnosi 682,63 mil. KM, županija 257,39 mil. KM, gradova i općina 71,48 mil. KM te javnih poduzeća i ostalih korisnika 53,02 mil. KM.

Unutarnji dug FBiH sastoji se od tržišnih i netržišnih instrumenata. Tržišni instrumenti su trezorski zapisi i trezorske obveznice koje je Federacija Bosne i Hercegovine, putem aukcija, počela izdavati 2011. i 2012. godine.

Ukupan inozemni i unutarnji dug Vlade Federacije BiH, ne uzimajući u obzir dug koji je supsidijarno prenesen na krajnje korisnike, za 2022. godinu iznosi 2.793,52 mil. KM, te je u odnosu na 2021. godinu smanjen za 325,16 mil. KM ili 10,43%.

U strukturi ukupnog duga u Federacije BiH za 2022. godinu, inozemni dug učestvuje sa 83,56%, što je manje za 0,78 p.p. u odnosu na 2021. godinu kada je taj postotak iznosio 82,78%.

Učešće ukupnog duga u Federaciji BiH u BDP-u na 31.12.2022.godine je 24,71% što je za 2,4% manje u odnosu na 2021.godinu. Učešće duga u BDP-u Federacije BiH prikazano je u tabeli ispod.

Tabela 8. Odnos duga prema BDP-u

Godina	BDP- realni	Stanje duga			Odnos duga prema BDP - realni		
		Vanjski dug	Unutrašnji dug	Ukupno	Vanjski dug	Unutrašnji dug	Ukupno
	1	2	3	4 (2+3)	5 (2: 1)	6 (3:1)	7 (4:1)
31.12.2022.	26.201*	5.410,49	1.064,52	6.475,01	20,65%	4,06%	24,71%
31.12.2021.	24.068	5.402,01	1.123,67	6.525,68	22,44%	4,67%	27,11%
31.12.2020.	22.351	4.982,72	860,51	5.843,23	22,29%	3,85%	26,14%

Izvor: FZS, FMF

Tabela 9. Kretanje ukupnog inozemnog i unutarnjeg, verifikovanog duga u FBiH, mil. KM (svi nivoi vlasti)

	Vanjski dug	Unutrašnji dug	Ukupno
2017.	4.739,37	1.132,24	5.871,61
2018.	4.702,74	949,22	5.651,96
2019.	4.595,39	1.000,12	5.595,50
2020.	4.982,72	1.185,89	6.168,63
2021.	5.402,00	1.123,67	6.525,67
2022.	5.410,49	1.064,52	6.475,01

Izvor: FMF

Tabela 10. Kretanje inozemnog i unutarnjeg, verifikovanog duga FBiH, mil. KM (samo federalni nivo),

	Vanjski dug	Unutrašnji dug	Ukupno
2017.	2.393,51	894,69	3.288,20
2018.	2.291,21	704,67	2.995,88
2019.	2.080,62	726,22	2.806,84
2020.	2.321,66	860,51	3.182,17
2021.	2.357,59	761,08	3.118,67
2022.	2.110,89	682,63	2.793,52

Tabela 11. Promjena strukture duga FBiH na kraju 2022. u odnosu na proteklu godinu (mil.KM)

Kategorije duga	Stanje duga 31.12.2021.	Stanje duga 31.12.2022.
1. Unutarnji dug u FBiH	1.123.668.096	1.064.518.514
1.1. Unutarnji dug Federacije BiH	761.083.273	682.630.076
1.1.1. Vrijednosni papiri	754.277.458	678.691.968
a) Dugoročni vrijednosni papiri	704.277.458	628.691.968
Stara devizna štednja	0	0
Ratna potraživanja	74.277.458	38.691.968
Obveznice Federacije	630.000.000	590.000.000
b) Kratkoročni vrijednosni papiri (trezorski zapisi)	50.000.000	50.000.000
1.1.2. Krediti banaka	0	0
1.1.3. Obaveze bivšeg FMO	0	0
1.1.4. Verifikovani Unutarnji dug za koji nisu emitovane obveznice	6.805.815	3.938.108
stara devizna štednja	6.541.908	3.908.183
ratna potraživanja	263.907	29.925
1.2. Unutarnji dug kantona	242.471.662	257.390.279
Obveznice	16.290.000	0
Krediti	226.181.662	257.390.279
Ostalo	0	0
1.3. Unutarnji dug općina i gradova	75.646.482	71.478.874
Obveznice	0	0
Krediti banaka	75.646.482	71.478.874
Ostalo	0	0
1.4. Unutarnji dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	44.466.678	53.019.286
Obveznice	0	0
Krediti banaka	44.466.678	53.019.286
Ostalo	0	0
2. Vanjski dug u FBiH	5.402.005.569	5.410.490.270
2.1. Vanjski dug Federacije	2.357.589.211	2.110.885.370
2.2. Vanjski dug kantona	230.812.399	285.485.733
2.3. Vanjski dug općina i gradova	199.915.171	206.524.573
2.4. Vanjski dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	2.613.688.788	2.807.594.594
UKUPNO dug Federacije BiH	3.118.672.484	2.793.515.446
UKUPNO dug Kantona	473.284.061	542.876.012
UKUPNO dug općina i gradova	275.561.653	278.003.447
UKUPNO dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	2.658.155.466	2.860.613.880
UKUPNO DUG U FEDERACIJI BIH	6.525.673.665	6.475.008.784

Izvor: FMF

4.2. Projekcija stanja duga u Federaciji BiH

U periodu 2023 - 2026. godine očekuje se smanjenje udjela ukupnog duga Federacije BiH u BDP-u na 10,66% u 2022. godini, te njegovo postupno smanjivanje na 9,71% u 2023. i 7,27% u 2024. godini.

Tabela 12. Pokazatelji održivosti duga Federacije BiH (mil. KM) temeljem verificiranog unutarnjeg duga

OPIS	2020.	2021.	2022.	Projekcija			
				2023.	2024.	2025.	2026.
<i>BDP</i>	22.351	24.068	26.201*	30.353*	32.650	34.502	36.602
<i>Stanje vanjskog duga FBiH</i>	2.321,70	2.357,59	2.110,89	2.219,81	1.718,29	1.433,82	1.246,17
<i>Stanje unutrašnjeg duga FBiH</i>	860,5	761,08	682,63	726,83	656,17	634,81	544,45
<i>Ukupan dug FBiH</i>	3.182,20	3.118,67	2.793,52	2.946,64	2.374,46	2.068,63	1.790,62
<i>Ukupan dug FBiH/BDP</i>	14,24%	12,96%	10,66%	9,71%	7,27%	6,00%	4,89%
<i>Vanjski dug FBiH/BDP</i>	10,39%	9,80%	8,06%	7,31%	5,26%	4,16%	3,40%
<i>Unutrašnji dug FBiH/BDP</i>	3,85%	3,16%	2,61%	2,39%	2,01%	1,84%	1,49%

Izvor: FMF i izračun FZS; *Procjena FZS

Dinamika zaduživanja nalaže potrebu stalnog praćenja duga uz zaduživanje kod međunarodnih finansijskih institucija pod koncesionim uvjetima (niska kamatna stopa, duži rok otplate i što duži grace period). Novo zaduživanje bi moralo biti povezano s projektima koji doprinose ubrzanju reformi, kao osnov za daljnji gospodarski rast. Donošenje svake pojedinačne odluke o novom zaduženju pretpostavlja nužnu analizu makroekonomskih tijekova i implikacije na osnovne makroekonomske pokazatelje FBiH.

Tabela 13. Projekcije otplate duga Vlade Federacije BiH za period 2023. – 2026. g. (u mil. KM)

Kategorija duga	2023.	2024.	2025.	2026.
<i>Unutrašnji dug</i>	105,80	70,66	71,36	120,36
<i>Vanjski dug</i>	671,45	691,95	550,99	432,24

Izvor: FMF

4.3. Upravljanje dugom u Federaciji BiH

Jačanje upravljanja dugom u Federaciji BiH utvrđeno je kao jedna od ključnih reformskih mjera, čijim sprovođenjem bi se osiguralo kontinuirano održavanje javnog duga o okviru kriterija iz Maastricht-a, s konačnim ciljem smanjenja javnog duga u odnosu na BDP.

Uz podršku Svjetske banke²¹ i Međunarodnog monetarnog fonda, poduzimaju se aktivnosti na unaprijeđenju upravljanja dugom, povećanju transparentnosti, fiskalne odgovornosti i predvidivosti zaduživanja Vlade Federacije BiH. Reformskim planom, zasnovanim na nalazima izvršene procjene performansi za upravljanje dugom (DeMPA²²) Vlade Federacije BiH, utvrđene su aktivnosti, indikativni rokovi i očekivani rezultati za svaku od aktivnosti koje zahtijevaju sprovođenje korektivnih mjera, a sve s ciljem unaprijeđenja upravljanja javnim dugom

Za upravljanje dugom Federacije, u skladu s Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine nadležno je Federalno ministarstvo financija, a za upravljanje dugom županija, gradova i općina ministarstva finansija županija, odnosno gradske i općinske službe za financije.

Na osnovu izvršene procjene važećeg pravnog okvira za upravljanje dugom izrađen je novi Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH²³, kojim se, između ostalog, unapređuju procesi upravljanja rizicima, revidiraju limiti zaduženosti (zavise od sposobnosti županija, gradova i općina servisiranja svojih obveze i vezuju se za prosječne redovne prihode ostvarene u propisanom periodu) i izloženosti kako na nivou Federacije, tako i na nivou županija, gradova i općina (izloženost Federacije prema županiji, gradu i općini, prema jednom sektoru, pravnoj osobi ili grupi povezanih pravnih osoba; granice izloženosti županija, grada i općine prema jednoj pravnoj osobi) i utvrđuju nove gornje granice javnog duga i garancija, te jača kontrola nad zaduživanjem.

U svrhu održivosti javnog duga, nakon adekvatnih izmjena, odnosno donošenja novog Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH, donijeti će se i odgovarajući podzakonski akti. Time će se doprinijeti provedbi planirane ekonomske politike i reforme, kako u pogledu uspostavljanja novih fiskalnih pravila za dug, zaduživanje i garancije, tako i u pogledu obuhvata mjerenja javnog duga koji je usklađen sa statističkom metodologijom Evropske unije.

Nakon donošenja novog Zakona o dugu, izrada Strategije upravljanja dugom koja se sada priprema u skladu sa navedenim Reformskim planom, postat će zakonska obveza, a Vlada Federacije BiH će biti obvezna usvajati i Godišnji plan zaduživanja,

²¹ Odjel Svjetske banke koji se bavi procjenom performansi za upravljanje dugom, primjenom DeMPA instrumenata, proveo procjenu učinka upravljanja dugom u Federaciji BiH kako bi se, analizom elemenata od izuzetnog značaja za postizanje zdrave prakse upravljanja dugom, izmjerio učinak upravljanja dugom Vlade Federacije BiH.

²² DeMPA je metodologija za ocjenjivanje učinka upravljanja javnim dugom pomoću sveobuhvatnog skupa indikatora koji pokrivaju cijeli spektar funkcija vlade vezanih za upravljanje dugom

²³ Oba Doma Federacije BiH su prihvatila Nacrt Zakona nakon čega je održana i javna rasprava. Sektor za upravljanje dugom je trenutno u procesu pripreme Prijedloga zakona

koji se, između ostalog, temelji na Programu javnih investicija Federacije BiH²⁴, te izvještavati o dugu²⁵.

Imajući u vidu izmjenu zakonskog okvira u pogledu donošenja novih fiskalnih pravila zaduživanja za sve nivoe vlasti u FBiH, kojim se stvaraju preduvjeti za povećanje transparentnosti zaduživanja i izvještavanja o dugu u FBiH, te omogućava upravljanje dugom na adekvatan način, nužno je, uspostavljanjem informacijskog sustava za upravljanje dugom (evidentiranje i praćenje duga i garancija, izvještavanje o dugu i sl.), unaprijediti kapacitete i stvoriti tehničke pretpostavke za poboljšanje cjelokupnog procesa.

Strategijom upravljanja dugom FBiH za period 2022-2024.²⁶ definirani su ciljevi upravljanja dugom, koji će i u narednom periodu predstavljati prioritet, imajući u vidu potrebe Vlade Federacije da, uz održavanje prihvatljivog nivoa rizika, te srednjoročnih i dugoročnih troškova financiranja, osigura financijska sredstva za tekuće potrebe i investicijska ulaganja, kao i da nastavi aktivnosti na razvoju domaćeg tržišta vrijednosnih papira.

Ovim se, imajući u vidu da Federacija Bosne i Hercegovine i dalje ima veliku potrebu za novčanim sredstvima za izgradnju i obnovu infrastrukture, izgradnju velikih energetske projekata kao i za proračunsku podršku, stvara osnov za odgovornije, transparentnije i učinkovitije korištenje i upravljanje javnim resursima.

Ugovaranje novih zaduživanja također podrazumijeva analizu i pažljivu selekciju, u zavisnosti od potreba za financiranjem i dostupnih izvora finansiranja, a u svrhu realiziranja ciljeva upravljanja dugom.

Srednjoročna strategija upravljanja dugom daje pregled troškova i rizika duga Federacije BiH u narednom periodu, pod pretpostavkom realizacije investicijskih projekata u okviru prognoziranih makroekonomskih pokazatelja, te procjenjuje troškove njegovog servisiranja ukoliko dođe do nepredviđenih šokova na tržištu u smislu oscilacije kamatnih stopa i deviznih tečajeva.

Obveze po novim zaduživanjima za investicijske projekte trebale bi biti izmirene od strane krajnjih korisnika kreditnih sredstava, čime se visina duga koji se servisira iz budžeta Vlade Federacije BiH ostala u prihvatljivom okviru, s obzirom da visina duga utječe na interes potencionalnih investitora za ulaganja u vladine vrijednosne papire i na direktne strane investicije.

Na osnovu trenutnog makroekonomskog okvira (Dokument okvirnog poraćuna Federacije BiH 2023.-2025. godine) praćenjem preferirane strategije zaduživanja na kraju 2024. godine očekivani indikatori rizika portfolija duga bili bi sljedeći:

- prosječno vrijeme dospelja kredita (ATM) ne bi trebalo biti manje od 5,7 godina;
- prosječno vrijeme refiksiranja kredita (ATR) će iznositi 4,28 godinu;

²⁴ Donošenje programa javnih investicija zakonska je obveza, kako za Vladu Federacije BiH, tako i županijske vlade

²⁵ Kvaralno i godišnje izvješćivanje: kvartalna izvješća o dugu Federacije BiH i Informacije o inozemnom i unutarnjem dugu u Federaciji BiH

²⁶ Strategiju upravljanja dugom Vlada Federacije još uvijek donosi sukladno sa Reformskim planom, s obzirom da obaveza njenog donošenja nije Zakonom propisana

- učešće servisiranja kamata po osnovu duga u prihodima će iznositi manje od 15%.

Mete definirane ovom Strategijom su osjetljive na promjene pretpostavki o rastu, fiskalnom deficitu i dostupnosti predviđenih izvora financiranja, prvenstveno koncesionalnih izvora financiranja.

Realiziranjem zaduženja u cilju postizanja optimalnog portfolija duga nastoje se minimizirati sveukupni rizici. Prilikom planiranja zaduživanja, voditi će se računa o održanju ravnomjerne strukture otplate duga po godinama u cilju minimiziranja rizika refinanciranja, maksimalno će se koristiti zaduživanje u EUR i KM sa fiksnim kamatnim stopama u cilju smanjenja valutnog i kamatnog rizika.